

CSÁK Csilla*
Integrált mezőgazdasági termelésszervezés illetve az azt végző szervezetek**

Az agráriumban az integráció különböző szintű és formájú strukturái alakultak ki. Az integrált rendszereket a szakirodalom is különböző módon csoportosítja, több megközelítés is lehetséges. Az integráció – amely az együttműködés szervezett formája – megvalósulhat szerződéses kapcsolaton keresztül, illetőleg közös szervezeti keretek létrehozásával egyaránt, de mindkét esetben valamely tevékenység összehangolt folytatásáról beszélhetünk. A szervezeti együttműködés keretei között létrejövő integrációs kapcsolatok azokat a kapcsolatokat jelenti, amelyek horizontális vagy vertikális irányú lehetnek. A horizontális integrációs modellben általában azonos gazdasági potenciállal rendelkező vállalkozások összefogása¹ figyelhető meg, amely résztvevők gazdasági erejük kihasználása és növelése érdekében fognak össze. A vertikális integráció termékpálya integrációt jelent, alapvetően a termékpályához kapcsolódik.² A szerződéses integráció esetében is hasonló típusokról beszélhetünk,

---

Csilla Csák: Integrated agricultural organisation of production system and the organisations carrying that – Integrált mezőgazdasági termelésszervezés illetve az azt végző szervezetek. *Journal of Agricultural and Environmental Law* ISSN 1788-6171, 2018 Vol. XIII No. 25 pp. 6-21 doi: 10.21029/JAEL.2018.25.6

* dr. jur., PhD, dr. habil., egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Agrár- és Munkajogi Tanszék, e-mail: jogkincs@uni-miskolc.hu

** *A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.*

¹ Szilágyi János Ede: A magyar víziközmű-szolgáltatók integrációja jogi nézőpontból, *Pro Futuro*, 2014/1, 144-162.; Olajos István: Földgázpiac és szabályozása, in: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog II.: Tanulmányok a környezetjogi gondolkodás köréből*, Miskolc, Novotni Alapítvány, 2010, 175-194.; Réti Mária: Az integráció, in: Vass János (szerk.): *Agrárjog*, Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 1999, 306, 194-200.; Bándi Gyula: Környezetvédelem, fenntartható fejlődés és integráció, in: Halustyik Anna – Klicsu László (szerk.): *Cooperatrici veritatis: Ünnepi kötet Tersztyánszkyé Vasadi Éva 80. születésnapja alkalmából*, Budapest, Pázmány Press, PPKE JÁK, 2015, 49-70.; Bándi Gyula: Environmental aspects of EC Law approximation, in: Inotai András – Vida Krisztina (szerk.): *Financial transfers of the European Union and Eastern enlargement: Proceedings of the joint international conference of Trans European Policy Studies Association*, Institute for World Economics, Strategic Task Force for European Integration, 138.; Fodor László: Integration und Umweltschutzrecht in Ungarn, in: Башук Ф Г, Передрій О С, Олександр Х М, Ухаль А М, Крижанівскій В П, Молдован В В, Павлов О А (szerk.): *Theory and practice of market transition period: economic, law and international aspects*, Konferencia helye, ideje: Szlovákia, 2001.03.27-2001.03.30, Ungvár, 54-59.; Fodor László: Integrativitás és integráció, avagy újabb kihívások hazai környezetjogunkkal szemben, *Magyar Jog* 1999/7, 398-409.

² Szilágyi János Ede: Az európai integrációt megelőző magyar borjog története, *Publicationes Universitatis Miskolciensis series Juridica et Politica*, 2008/1, 197-225.; Szilágyi János Ede: A bor közös piacszerzetetének kialakulása és fejlődése, valamint a magyar integráció, *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensis-Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi*

azzal az eltéréssel, hogy ebben az esetben cégjogi értelemben vett szervezeti egységről nem, hanem tevékenység orientált szabályozási egységről van szó. Az integrációs kapcsolatok súlyát és jelentőségét meghatározza annak állami elismertsége. Az integráció a mezőgazdasági termelésszervezés elengedhetetlen eleme és létfeltétele. Különböző mélységű integrációs modellek alakultak ki a történelmi távlatokat tekintve is és napjainkban is egyre nagyobb a jelentősége. Önmagában véve a multifunkcionális mezőgazdaság³ is integrációs modellt jelent, olyan jellegű integrációt, amely különböző érdekek integrálását valósítja meg, mint pl. a gazdasági, a szociális, a környezetvédelmi. A különböző érdekek érvényesítésének vannak kötelező elemei, előírásai, mint például a *cross compliance* esetében, amikor agrár-környezetvédelmi illetőleg környezetvédelmi érdekeket is figyelembe kell venni, ötvözni kell a gazdasági tevékenység végzése során.

Mindezek mellett természetesen vannak olyan érdekösszhangok is, amelyek lehetséges elemként jelennek meg, mint pl. a társadalmi jelleg előtérbe helyezése és érvényesítése a mezőgazdasági tevékenység keretei között. Hosszú távon ennek a lehetséges érdektintegrációnak a megteremtése és mezőgazdasági keretek közé helyezése jelenti az integráció valódi célját, amely esetben gazdasági és társadalmi kérdések komplex kezelésére kerülhet sor.

Jelen tanulmány keretei között néhány példával kívánom illusztrálni a gazdasági integráció szervezeti, a szerződéses útjait, illetőleg az érdektintegrációnak a megvalósulási formáit és továbbfejlesztési lehetőségeit a jogi szabályozás szemszögéből. Az integráció önmagában véve egy meglehetősen tág fogalom, amelyet a kooperáció szervezett, állam által elismert formájának tekintünk, a gazdasági illetőleg a gazdasági és egyén érdekek és előnyök érvényre juttatása érdekében.

1. A gazdasági integráció szervezeti kérdései

Az agrárgazdasági tevékenység végzésének és kooperációs kapcsolatainak gazdaság-elméleti megközelítésére és elemzésére, paradigmák és alternatív paradigmák

---

Tanulmányai, 2008/9, 447-466.; AndrÉka Tamás – Bányai Krisztina – Olajos István: A magyar agrár-piacpolitika legfontosabb változásai a Közös Agrárpolitika 2013-as reformját követően, *Agrár- és Környezetjog*, 2015/19, 19-32.; Olajos István: A telepítési jogok helye és szerepe a borpiaci rendtartásban, in: Cserba Lajos (szerk.): *A magyar bor, mint a jogvédelem tárgya*, Konferencia helye, ideje: Miskolc, Magyarország, 2011.11.11, 1-15.; Kurucz Mihály: Közjogi korlátozások a piacsabályozás körében, in: Vass János (szerk.): *Agrárjog*, Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 1999, 235-271.; Bándi Gyula: Integrated water policy as a part of the EU enlargement process: the case of Hungary, in: Thomas Bruha – Hans-Joachim Koch (szerk.): *Integrierte Gewässerpolitik in Europa: Gewässerschutz, Wassernutzung, Lebensraumschutz*, Baden-Baden, Nomos, 2001, 297-316.

³ Fodor László: A multifunkcionális és fenntartható mezőgazdaság európai modellje, *Pro Futuro - A Jövő Nemzedékek Joga*, 2012/2, 128-137.; Olajos István: A fenntartható földhasználat határai, avagy dilemmák az energetikai növények természetességének kérdésében, in: Csák Csilla (szerk.): *Jogtudományi tanulmányok a fenntartható természeti erőforrások témakörében*, Miskolc, Miskolci Egyetem, 2012, 142-151.; Bándi Gyula: A fenntarthatóságtól a körkörös gazdaság felé: EU stratégiák alakulása és ennek jogi következményei, *Fontes Iuris, Az Igazságügyi Minisztérium Szakmai Folyóirata*, 2016/1, 13-21.

közgazdasági szempontú vizsgálatára számos elmélet született. A gazdasági hasznosság, célszerűségi méretelemzések és modellek meghatározására került sor, amely gazdaságpolitikai szempontból meghatározó szempontnak tekinthető. A gazdasági integrációnak ugyanakkor a termelésszervezés és irányítás szisztematikus rendszerébe is illeszkednie kell, amelynek szervezeti kereteit és működési mechanizmusait a jogi szabályozottság biztosítja.

Történeti megközelítésben ebbe a szervezet rendszerbe illeszkedik a jól ismert szövetkezeti szektor, amelyet ma egyértelműen az integratív szervezetek közé sorolunk, de történetiségében a meghatározó jegyeinek vizsgálata során is a kooperáció magas fokát valósította meg.⁴ Bár kétségtelenül eltérő szabályozottsági iránnyal a rendszerváltás előtti, utáni és a jelenlegi működési modellt tekintve. A modell eltérő megközelítése különösen a szövetkezet és a tagság kapcsolatrendszerében követhető nyomon. A rendszerváltás előtt – a közös használat rendszerében – a tagsági érdekek a szövetkezetnek alárendelten jelentek, majd ezt követően a szövetkezeteket érintő jogi szabályozásban nyomon követhető (1992, 2000, 2006, 2013) az érdekek egyensúlyba hozása, majd a tagsági érdekek előtérbe helyezése, az (agrárgazdasági szinten is, de általában is a) szövetkezeteknek azon szerepéből levezetve, mely szerint „*a szövetkezet ... a tagok gazdasági és társadalmi szükségleteinek kielégítésére irányuló tevékenységet végző jogi személy...*”⁵ Ez egyértelműen meghatározza a szövetkezetek azon jellemzőjét, amely a tagság érdekeinek kiszolgálására, a szövetkezetek beszerző, értékesítő, szolgáltató stb. jellegének meghatározására irányul. Szövetkezeti szinten is ugyanakkor megjelenik a határon átnyúló együttműködések szervezeti kereteinek a meghatározása, az európai szövetkezet (SCE) uniós joganyagba⁶ illesztésével és a tagállami joganyagokban⁷ való megjelenésével. Az SCE jogi jellegét tekintve meghatározott jegyzett tőkével alapított, változó tőkéjű szupranacionális jogi személy, amely magán hordozza a szövetkezeti elveket és értékeket. Az SCE alapvető célja tagjai szükségleteinek kielégítése és/vagy

⁴ Ihrig Károly a vállalkozók szövetkezeteit két nagy csoportba sorolta: kínálati és keresleti szövetkezetek elnevezéssel. Mindkettő közös jellemzője, hogy a tagok termelői (vállalkozói) érdekeit kívánja elősegíteni, de ezt különböző módon és eszközökkel valósítja meg. A kínálati szövetkezetek, az ún. áruehelyező-szövetkezetek, amelyek a termelt áru, termény kedvezőbb feltételekkel – nagyobb volumenben, magasabb áron – való elhelyezésével kívánták növelni a nyereséget. A keresleti szövetkezetek: (a) hitelszövetkezetek: kedvező kölcsön biztosításán keresztül a termelési költség csökkentésével, azonos piaci ár mellett nagyobb nyereséget biztosítva (b) beszerző szövetkezetek: felhasznált anyagok, eszközök kedvező áron történő biztosítása (c) géphasználó szövetkezetek: termelőeszközöket biztosít a termeléshez (d) földbérlet szövetkezetek: mezőgazdaságilag használt föld előnyös megszerzésével érték el a termelési költség - csökkentést és ezáltal a nagyobb nyereséget. Lásd bővebben: Ihrig Károly: *A szövetkezetek a közgazdaságban*, Budapest, Első Kecskeméti Nyomda és Hírlapkiadó Rt., 1937, 119.

⁵ 2013. évi V. törvény 3:325. § (1) bekezdés.

⁶ 1435/2003/EK rendelet az európai szövetkezet (SCE) statútumáról (a rendelet 2006. augusztus 18-án lépett hatályba), valamint a 2003/72/EK irányelv az európai szövetkezet statútumának a munkavállalói részvétel tekintetében történő kiegészítéséről (az irányelv 2003. augusztus 18-án lépett hatályba és 2006. augusztus 18-ig kellett átültetni a nemzeti jogba a tagállamoknak).

⁷ 2006. évi LXIX. törvény az európai szövetkezetéről.

azok gazdasági és/vagy szociális tevékenységeinek fejlesztése a következő alapelvekkel összhangban, amely alapelvek a nemzetközi szövetkezeti elveket egyaránt tükrözik, azokat átveszik: (a) tevékenységeinek a tagok kölcsönös javát kell szolgálnia oly módon, hogy valamennyi tag saját részvételének megfelelően részesüljön az SCE tevékenységeiből (tagsági érdekek prioritása); (b) az SCE tagjainak egyúttal fogyasztóknak, alkalmazottaknak vagy szállítóknak is kell lenniük, illetve más módon kell részt venniük az SCE tevékenységében (személyes közreműködés); (c) az ellenőrzés a tagokat egyenlő mértékben illeti meg, megengedett azonban a súlyozott szavazás az egyes tagoknak az SCE tevékenységéhez való hozzájárulásának tükröződése érdekében (demokratikus igazgatás, egy tag egy szavazat elvének fő szabálya); (d) korlátozni kell a kölcsön és az üzletrésztőke kamatának mértékét (korlátozott tőkekamat); (e) a nyereséget az SCE érdekében végzett üzleti tevékenységnek megfelelően kell felosztani, vagy vissza kell tartani a tagok szükségleteinek kielégítése céljából (részvétel alapján történő nyereség felosztás, szolidaritás); (f) a tagság mesterségesen nem korlátozható (nyitott tagság); (g) felszámolás esetén a nettó vagyont és a tartalékokat a pártatlan felosztás elve szerint kell felosztani, ami azt jelenti, hogy egy másik olyan szövetkezeti szervezetnek kell juttatni azokat, amely hasonló célok érdekében jött létre, vagy hasonló általános érdekeket szolgál (közös felelősség).⁸

Az uniós joganyag és a hazai joganyag harmonizált szabályozásának eredményeként megjelentek a termelői szervezetek illetőleg termelői csoportok. A termelői szervezetekkel kapcsolatos uniós rendeleti joganyag, a 1308/2013/EU rendelet,⁹ amely létrehozta az egyes mezőgazdasági termékek piacának közös szervezését. A rendelet alapján a tagállamok – kérelem alapján – elismerhetik azokat a termelői szervezeteket, amelyek: (a) a rendelet által meghatározott valamely ágazatban működő termelőkől állnak, és e termelőknek demokratikus ellenőrzése alatt állnak; (b) a termelők kezdeményezésére jöttek létre; (c) meghatározott célokkal működnek, amelyek legalább egyike az alábbiakra vonatkozhat: (ci) a termelés megtervezésének és a kereslethez való hozzáigazításának biztosítása, különösen a minőség és a mennyiség tekintetében, (cii) a kínálati oldal koncentrációja és a tagok által előállított termékek forgalomba hozatala, többek között közvetlen üzletszerzés révén; (ciii) a termelési költségeknek és a környezetvédelmi és állatjóléti előírások teljesítése céljából végrehajtott beruházások megtérülésének optimalizálása és a termelői árak stabilizálása, (civ) kutatások folytatása és kezdeményezések kidolgozása a fenntartható termelési módszerekkel, innovatív gyakorlatokkal, a gazdasági versenyképességgel és a piac alakulásával kapcsolatban; (cv) a környezetkímélő termesztési gyakorlatok és termelési technikák, illetve megfelelő állatjóléti gyakorlatok és technikák használatának előmozdítása, valamint technikai segítségnyújtás az ilyen gyakorlatok és technikák alkalmazásához; (cvi) a termelési szabványok használatának előmozdítása és az ehhez biztosított technikai segítségnyújtás, a termékminőség javítása, valamint oltalom alatt

---

⁸ 1435/2003/EK rendelet az európai szövetkezet (SCE) statútumáról, Preambulum.

⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 1308/2013/EU Rendelete (2013. december 17.) a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról és a 922/72/EGK, a 234/79/EGK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről.

álló eredetmegjelöléssel, oltalom alatt álló földrajzi jelzéssel vagy nemzeti minőségigazoló címkével ellátott termékek fejlesztése; (cvii) a melléktermékek és a hulladékok kezelése, különösen a víz, a talaj és a táj minőségvédelme tekintetében, valamint a biológiai sokféleség megőrzése vagy előmozdítása; (cviii) hozzájárulás a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodáshoz és az éghajlatváltozás mérsékléséhez; ix. kezdeményezések kidolgozása a promóció és a forgalmazás terén stb.

A termelői csoport illetőleg termelői szervezet állami elismerés eredményeként nyeri el státuszát, amely döntés meghozatalára az agrárpolitikáért felelős miniszter jogosult. Szövetkezeti formában illetőleg meghatározott esetekben gazdasági társasági formában működő szervezetek bizonyos feltételek fennállása esetén és a jogi szabályozás által megkívánt működési mechanizmusok érvényesítése esetén pályázhatnak sikeresen az elismerésre. Az azonos termék vagy termékcsoporthoz tartozó, integrátori szervezetbe tömörült termelők magasabb integrációs szintre lépnek az állami elismerés által. A termelői csoportként vagy termelői szervezatként elismert (agrárgazdasági) szövetkezet vagy gazdasági társaság a tagjai számára szolgáltatásokat nyújt és meghatározott tevékenységeket folytat a tagok piaci pozíciójának erősítése érdekében. A tagok és a szervezet között szoros és összehangolt kapcsolat és működési rend kialakítását követeli meg a jogi szabályozás, amely azt jelenti, hogy a tag és a szervezet között értékesítési szerződést kell kötni, szigorú termelési szabályokat be kell tartani, valamint az elismerés tárgyát képező árutermelésük meghatározott mértékét a termelői csoporton, szervezeten keresztül forgalmazzák, és csak saját maguk által megtermelt vagy előállított terméküket értékesítik a csoportnak. A termelői csoportok és termelői szervezet működési rendjét szabályozó előírások és azok betartása szorosan összefüggnek a közös agrárpolitikával és a hozzá kapcsolódó támogatási célok és eljárási rend elvárásaival.

2. A gazdasági integráció együttműködési szerződésen alapuló lehetőségei

Az előző pontban említett termelői szervezatként illetőleg csoportként elismert szervezeteken belül kötelezően megjelenik a szerződéses kapcsolat követelménye a tag és az integrátori szervezet között a gazdasági tevékenység biztosítása érdekében. A szervezeten belüli integrációs együttműködési megállapodástól azonban meg kell különböztetnünk az önálló jogalanyként mezőgazdasági tevékenységet végző személyek kooperációs kapcsolatait, szerződéses viszonyait. Ezek a szerződésen alapuló kapcsolatok változatosak lehetnek. Ilyen például a mezőgazdasági tevékenységet végzők között létrejött szerződés, vagy más jellegű az integrátor és mezőgazdasági tevékenységet végző személy között kialakított szerződéses rend, ahol az integrátor szolgáltatás nyújt a külső (nem tagja) integrált személynek. Az integrált szerződéses kapcsolat megkülönböztethető aszerint is, hogy az integráció milyen fokon, nagyságrendben (szerződött árbevétel volumen stb.), kiterjedéssel (integrált személyek száma stb.) valósul meg, amely szerint helyi, regionális és országos kapcsolati formákról beszélhetünk. A szerződéses kapcsolat termékekre, termékcsoporthoz tartozó termékekre is kialakítható.

A szerződéses jogviszony jogi szabályozását a Ptk. teremti meg. A Ptk. tipizált speciális szerződéses formákat szabályoz a saját termelésű mezőgazdasági áru szolgáltatására kötött adásvételi szerződés,¹⁰ valamint a vevő közreműködésével előállított mezőgazdasági áru szolgáltatására kötött adásvételi szerződés¹¹ keretei között. A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara kidolgozott egy javaslatot, mely a termékpálya szerinti integrált termelésszervezés szerződéses konstrukciójának kialakítására irányult. Az integrációs szerződést a javaslat sui generis szerződésként szabályozná, amelynek háttér jogszabálya a Ptk., a vevő közreműködésével előállított mezőgazdasági áru szolgáltatására kötött adásvételi szerződés szabályai illetőleg ötvözi a termelői szervezetekre vonatkozó szerződéses szabályokat. A szerződéses alanyai tekintetében ebben az integrációs konstrukcióban is lényeges feltétel az integráló szervezet állami elismerése illetőleg regisztrációjának a kérdése. A szolgáltatások és a gazdasági kapcsolatok elemein túl a modellhez kapcsolódó kedvezmények, előnyök lényegesek és előremutatóak: (a) a termelésszervező (integrátor) által az integrált vállalkozás számára a termelésszervezési (integrációs) szerződés alapján megtermelt termény, termék, termeléséhez, betakarításához, állat tartásához, valamint az ezek szállításához, feldolgozásához általa nyújtott gépi szolgáltatást az engedélyezés szempontjából az integrátor által saját maga által termelt termény, termék, termeléséhez, előállításához, állat tartásához végzett tevékenységnek kell tekinteni; (b) az integrátor által az integrált vállalkozás számára integrációs szerződés alapján előállított termék, termény, tenyésztett, tartott állat az integrátor által üzemeltetett fuvarszökecskessel történő szállítása, a termelésszervező (integrátor) saját maga által előállított termék, termény, tenyésztett, tartott állat szállításának minősül; (c) a regionális-, illetve országos termelésszervezést (integrációt) megvalósító az általa integrált vállalkozás számára meghatározott pénzügyi szolgáltatásokat nyújthat, MNB engedély nélkül; (d) az országos termelésszervezést (integrációt) megvalósító vállalkozás által megvalósítandó legalább egymilliárd forint összeget meghaladó egyes beruházások nemzetgazdasági szempontból kiemelt

¹⁰ 6:232. § [Saját termelésű mezőgazdasági áru szolgáltatására kötött adásvételi szerződés]

(1) Ha az eladó az adásvételi szerződésben maga termelte mezőgazdasági termény, termék, saját nevelésű vagy hizlalású állat későbbi időpontban történő szolgáltatására vállal kötelezettséget, jogosult a szerződésben kikötött mennyiségnél tíz százalékkal kevesebbet teljesíteni.

(2) Az (1) bekezdés szerinti szerződést az eladó jogosult a kikötött teljesítési idő előtt is teljesíteni, feltéve, hogy a vevőt a teljesítés megkezdéséről az átvételhez szükséges felkészülési idő biztosításával előzetesen értesíti.

¹¹ 6:233. § [A vevő közreműködésével előállított mezőgazdasági áru szolgáltatására kötött adásvételi szerződés]

Ha az eladó az adásvételi szerződésben maga termelte mezőgazdasági termény, termék, saját nevelésű vagy hizlalású állat későbbi időpontban történő szolgáltatására vállal kötelezettséget, és a felek megállapodnak abban, hogy a vevő a teljesítést elősegítő szolgáltatást nyújt, továbbá ehhez kapcsolódó tájékoztatást ad az eladónak, akkor az eladó köteles ezt a szolgáltatást a tájékoztatásnak megfelelően igénybe venni. Az eladó a vevő teljesítést elősegítő szolgáltatásainak szerződés szerinti ellenértékét akkor is köteles megfizetni, és a vevő által folyósított termelési előlegnek a vételárral nem fedezett részét akkor is köteles visszafizetni, ha erre a termelés eredménye nem biztosít fedezetet.

jelentőségű beruházásnak minősülnek; (e) a termelésszervező (integrátor) által a termelésszervezési (integrációs) szerződés keretében az áru a szerződéses szolgáltatás keretében történő értékesítése nem minősül nagykereskedelmi tevékenységnek; (f) Az adózás előtti eredmény legyen csökkenthető az elismert termelésszervező (integrátor) által a termelésszervezési (integrációs) szerződés keretében felvásárolt termék nettó árbevétele három százalékának megfelelő összegben képzett, és elkülönítetten kezelt kockázati alap helyezett összeggel, amely a termelésszervezési (integrációs) szolgáltatás teljesítésével összefüggő piaci kockázatok átvállalása miatti, valamint kutatási-, fejlesztési célú kifizetésekre felhasználható.

A kedvezmények jelentős része az adózási, pénzügyi teher csökkentési lehetőséget vetítenek előre javítva a működési környezet feltételrendszerét. Nagyon izgalmas kérdés ugyanakkor az integrátor pénzügyi szolgáltató funkciójának elismerése, legalizálása. A mezőgazdasági tevékenységet végző személyek számára az egyik és talán legfontosabb tényező az eszközellátottság és a pénzügyi stabilitás kérdése. Ennek megoldásában segíthet a javaslatban megfogalmazott szolgáltatási forma, amely eszközellátottság, pénzügyi szolgáltatások és az értékesítés oldaláról igény szerint javíthatja működési feltételeiket. Ha a történeti előzményeket feleleveníthetjük, akkor a raiffeiseni pénzügyi szövetkezeti modell (XIX. sz. második fele) vállalta fel ezeket a feladatokat a német falusi lakosság irányában. Az alaptévékenységben a raiffeisen típusú hitelszövetkezetek túlmutattak a betétgyűjtésen, hitelnyújtáson, ugyanis a falu életének meghatározóivá váltak, azáltal, hogy a termelést segítették elő. Ez a cél határozta meg eszközeiket, amelyen belül jelentkezett a hitelezési tevékenység, de ide sorolható a beszerzés, értékesítés szervezése és egyéb közösségi szolgáltatások nyújtása is.¹²

3. ÉrdekinTEGRÁCIÓ a mezőgazdaság keretei között

A fenntartható fejlődés gondolata vagy a multifunkcionális mezőgazdaság modelljének megfogalmazása, de az uniós politikák külső és belső integrációjának a kérdése azt mutatják, hogy a célok megvalósításának tartalmi elemei sok esetben összetett kapcsolatrendszerrel mutatnak a kooperációs szintek és fajták között. Az viszont közös bennük, hogy az egyes tevékenységi területeken, meghatározott erőforrásokat mozgósítanak és kapcsolnak össze.

A mezőgazdasági tevékenységen alapuló foglalkoztatás új formái jelennek meg, mint pl. a szociális farm modell. A szociális farm modellben a társadalmi és a gazdasági kooperáció különböző szintű formái jelennek meg. A kölcsönhatás, együttműködés, kooperáció irányai: (a) társadalmi felelősségvállalás, közös felelősség; (b) fenntartható mezőgazdaság; (c) környezettudatosság; (d) személyiségfejlesztés (készség- és képességfejlesztés); (e) ismeretátadás; (f) gazdasági előnyök (termelés, feldolgozás, értékesítés, felhasználás, jövedelem/bevétel).

A szociális farm a szociális szolidaritás elveinek megfelelően, a társadalmi és környezeti szemléletformálás érdekében működő kooperatív gazdálkodási forma, amely mezőgazdasági termelő, feldolgozó, szolgáltató tevékenységet végez hátrányos helyzetű személyek bevonásával; illetőleg mezőgazdasághoz kapcsolódó szemléletformáló

---

¹² Bátor Lóránt: A Raiffeisen-i szövetkezeti mozgalomról, *Szövetkezés*, 1997/1-2, 129-139.

kiegészítő tevékenység végez a társadalom szélesebb köre számára. Az agrárgazdasági tevékenységet végző személyi kör tekintetében meghatározó a mezőgazdasági tevékenységből eredő árbevétel léte. Ebbe a csoportba kis,- közép,- és nagyüzemek tartoznak. A mezőgazdasági tevékenység végzésénél nincs formakényszer, azaz bármilyen szervezeti formában végezhető (gazdasági társasági formában, szövetkezeti formában, egyéni vállalkozói formában, őstermelőként, családi gazdasági formában stb.) A támogatási és adórendszer nagymértékben meghatározója a formaválasztásnak. A mezőgazdasági tevékenység nagyon szorosan kötődik mezőgazdasági földek használatához. Azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy a mezőgazdasági földekre irányuló földhasználati és tulajdonlási jogosultsága csak meghatározott személyi körnek van a jogszabályi rendelkezések alapján. Ezt a korlátozó feltételt nem hagyhatjuk figyelmen kívül.

A Közös Agrárpolitikának az elmúlt évtizedek és a jelenkori kihívásaira tekintettel választ kellett adnia a fenntarthatóságra és előtérbe került a mezőgazdaság többfunkciós felfogása, a közjavak és a gazdaságok diverzifikálásának – többek között a vidéki életminőség javításának – a kérdése. Ez a kérdés és az az erre adandó válasz mindenképpen felveti a mezőgazdasági (alap)tevékenységnek illetőleg a kiegészítő tevékenységnek, valamint az azon kívüli tevékenységnek a bővítését, a gazdaságon belüli (on-farm) és a gazdaságon kívüli (off-farm) vonatkozásban egyaránt. Ez a folyamat a – specializációval ellentétben – a diverzifikáción keresztül elvezet bennünket a multifunkcionális megközelítéshez.

4. Záró gondolatok

A mezőgazdasági termelésszervezéssel kapcsolatos konstrukciók és jogi szabályozás fellelhető a korábbi időszak jogalkotásában és jelenleg hatályos szabályozásban is találunk erre utaló és kialakított jogintézményeket. Ennek lehetnek szorosabb és lazább kapcsolati formái abban az értelemben, hogy az integrativitás szerződéses kapcsolatra helyezésével nem szükséges a termelésszervezés lánc résztvevőinek a (cégjogi értelemben vett) szervezeti egység megteremtése, azaz tevékenységközpontú a szabályozás tartalma. Az azonban meghatározó, hogy közjogi és magánjogi értelemben vett előírások halmazát tekintve a szabályozás egy része csak diszpozitív, döntően a kógens szabályozási metodika érvényesül, ha az integrátori státuszról beszélünk. Lényeges kérdés az integrált modell elemeinek összeillesztése a különböző integrátori konstellációk szerepének tisztázása és egymáshoz való kapcsolódási pontjaik meghatározása. Mindemellett figyelemmel kell lenni arra is, hogy az integrált termelésszervezéssel kapcsolatos jogi szabályozás kialakítására az Alaptörvény is felhatalmazást tartalmaz.